

Makale türü: Derleme

AVRUPA'YA İŞÇİ GÖÇÜNDE UYUM VE UYUM SÜRECİNİN KUŞAKLARARASI DEĞERLENDİRİLMESİ

Cihangir KARAKAYA

Doktora Öğrencisi- Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,
Ankara, Türkiye, cihangir_5000@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1104-379X

■**Özet:** Türkiye'den Avrupa'ya yönelik işçi göçü II. Dünya Savaşı sonrası süreçte kitlesel anlamda hız kazanmıştır. Yaşanılan göç, hem Avrupa ülkelerinin toplumsal yapısında kalıcı değişimler yaratmış hem de göç eden Türklerin göç ettikleri ülkelere uyum ve entegrasyonlarının kuşaklararası farklılık göstermesine neden olmuştur.

Çalışmada Türkiye'den Avrupa'ya işçi göçünün tarihsel arka planı, göçmen Türklerin yaşadıkları uyum sorunları kültürel farklılık, dil, ayrımcılık ve gettolaşma kapsamında ele alınmıştır. Göçmen Türklerin Avrupa'ya uyumu birinci, ikinci, üçüncü ve sonraki kuşaklar açısından değerlendirilmiş ve kuşaklararası yaşanan farklılara vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, uyum, entegrasyon

Analysis of the Adaptation and Adaptation Process in the Worker Migration to Europe

■**Abstract** Labor migration from Turkey to Europe in the post-Second World War has accelerated massively sense. The migration experienced has both created permanent changes in the social structure of European countries and caused intergenerational differences in the adaptation and integration of the migrating Turks to the countries they migrated to.

In the study, the historical background of labor migration from Turkey to Europe, immigration compliance issues faced by Turkish cultural differences, language, are dealt with segregation and ghettoization. The adaptation of immigrant Turks to Europe was evaluated in terms of the first, second, third and subsequent generations and the differences between generations were emphasized.

Keywords: Migration, adaptation, integration

GİRİŞ

Göç kavramı çok yönlü bir kavramdır. Çok yönlü teriminden anlaşılması gereken şey iktisat, sosyoloji, sosyal hizmet, siyaset bilimi ve nüfus bilimi gibi birçok bilimin göç kavramıyla yakından ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple göç kavramının tanımı pek çok alana ve bilim insanına göre değişmektedir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göçü “Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesidir. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir.” olarak açıklamıştır (Uluslararası

Göç Örgütü, 2013). Gordon Marshall ise göçü, bireylerin ya da toplulukların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim ve yaşam alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketi olarak tanımlamıştır (Marshall, 1999; Akt. Demiryürek, 2012). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) işgücü göçünü ise, “İstihdam amacıyla kişilerin anavatanlarından ayrılarak başka bir devlete gitmeleri” şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca vatandaşı olmadığı bir devlette ücretli bir faaliyetle işte çalışacak olan, işte çalışmaya başlayan veya işte çalışmış olan kişiye ise göçmen işçi denilmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Dünya tarihinde işgücü göçüne verilecek en önemli örnek Türkiye’den Avrupa’ya yapılan işçi göçüdür. Bu durum, göçmen Türk işçilerin Avrupa’ya göçünün uyumda yaşanan sorunlar ve uyumun kuşaklararası değerlendirilmesi açısından irdelenmesini gerekli kılmaktadır.

Çalışmada, 1960’lı yıllarda başlayıp sonraki dönemlerde devam eden işgücü göçüyle ülkemizden Avrupa’ya göç eden ve sonraki dönemde Avrupa’da kalıcı olan birinci kuşak Türkler ile ikinci, üçüncü ve sonraki kuşak aile fertlerinin uyum sürecinin değerlendirilmesi ve uyum sürecinde kuşaklararası farklılıklarla benzerliklerin sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Göçmen Türklerin Avrupa’ya uyumu hususunda sosyal, ekonomik ve akademik açıdan kuşaklararası farklılıklar olduğu düşüncesi çalışmanın hipotezini oluşturmaktadır. Çalışma, literatür incelemesi (derleme) şeklinde hazırlanan dört bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde göçmenlikle ilgili kavramlar olan çok kültürlülük, entegrasyon ve asimilasyon kavramları işlenmiştir. İkinci bölümde Türkiye’den Avrupa’ya işgücü göçünün tarihsel arka planı aktarılmıştır. Üçüncü bölümde güncel veriler doğrultusunda Avrupa’ya göç eden Türklerin yaşadığı sorunlar ele alınırken son bölümde ise Türklerin uyum sürecinin kuşaklararası değerlendirilmesi yapılmıştır.

1. GÖÇMENLİK KAVRAMLARI

Yurtdışına yapılan kitlesel göçler, birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Göçün kalıcı olması ve sonraki nesillerin de göçe katılımı, göç alan ülkenin halkın ve göçmenlerin sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda hayatını değiştirmektedir. Göç alan ülkede çok kültürlü bir toplum oluşmakta ve göçmenlerin de göç ettikleri ülkelerde uyum ve entegrasyonu önem kazanmaktadır. Çok kültürlülük, asimilasyon, entegrasyon ve kültürel uyum kavramları göçmenlik literatürü açısından önem arz eden kavramlar olarak öne çıkmaktadır.

1.1. Çok Kültürlülük

Çok kültürlülük, bir toplum içinde farklı köken ve ırktan gelen ve ortak bir kültür paylaşan kişilerin homojen olmayan toplumsal bir yapıda etkileşim içinde olmalarını ve kültürel varlıklara karşı hoşgörülü olmaları anlamına gelir. Liberal anlamda göç alan ülkedeki bireylerin kendi istekleriyle azınlık bireyler veya gruplarla toplumsal ve kültürel açıdan benzeşme eğilimi göstermeleri anlamına

gelmektedir. Çok kültürlülük; içinde ayrımcılığı barındırmayan, eşitliği öngören, kamusal uyuma ve yeni grup kimliklerini ve normlarını benimsemeye önem veren bir kavramdır. Kavram, heterojen bir ulusal kimliği yeniden yapılandırmasına da katkı sağlar (Modood, 2011; Akt. Palo, 2014).

Toksöz (2006) çok kültürlülüğü “Etnik veya diğer farklılıkların tolere edilmesi veya desteklenmesine bağlı olarak farklı kimliklere sahip grupların heterojen ama istikrarlı bir toplumda bir arada yaşamaları” şeklinde tanımlamıştır.

1.2. Entegrasyon ve Kültürel Uyum

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) entegrasyonu, “göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç” olarak tanımlar (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Entegrasyon, ev sahibi toplumlar ile göçmenler arasında geçen çok yönlü bir süreci kapsar. Ev sahibi toplumların göçmenleri kabul konusundaki tutumları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Entegrasyon kavramı, göçmenlerin ve ev sahibi toplumların sosyokültürel uyumuna, hak ve yükümlülüklerine, farklı türdeki hizmetlere, işgücü piyasasına erişime ve ücret koşullarına atıfta bulunur. Ayrıca göçmenler ve ev sahibi toplulukların ortak bir amaç için bir araya gelmesine olanak sağlayan temel değerlerin tanımlanmasına ve bunların gözetilmesine ilişkin hususlara da işaret eder.

Perşembe (2005) entegrasyonu, “bir bütün halinde hareket etme kabiliyet ve potansiyeline sahip birimlerin, birlikte geliştirdikleri dayanışma süreci olarak ve aynı topluma katılan grupların, ortak aksiyonun gerektirdiği sorumluluğu paylaşarak, aralarındaki dayanışmayı canlı tutabilmeleri” olarak tanımlamıştır. Esser’e (1999) göre entegrasyonun dört farklı biçimi bulunmaktadır. Etnik kültüre uyumun baskın olduğu durum ‘segrasyon’, yeni kültüre uyumun baskın olduğu durum ‘asimilasyon’, her iki kültüre de uyumun olduğu durum ‘çoklu entegrasyon’ ve her iki kültürün de reddedildiği durum ‘marjinalleşme’dir.

Greely (1971) entegrasyon sürecini altı aşamada şu şekilde ele almıştır (Akt. Yalçın, 2004):

1. İlk aşamada yaşanan kültürel şok,
2. Şokun ardından bireylerin bir araya gelmesi ve kimlik bilinçlerinin ortaya çıkarılması,
3. Diğerlerine göre daha elit olanların asimile olması,
4. Militanlık, (Akçadağ, 2011)
5. Militanlığın karşıtı davranışının gelişmesi,
6. Nihai olarak da entegrasyonun gerçekleşmesidir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) kültürel uyumu, “göç hareketleri veya ekonomik yer değişimleri vasıtasıyla farklı kültürlerden gruplar arasında doğrudan ve sürekli temas olmasından kaynaklanan, kültürel adetlerdeki (fikirler, söylemler, değerler, normlar, davranışlar, gelenekler) bir dizi değişim” olarak tanımlamıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Kültürel uyum, göçmen grubun kamusal

hayatlarında baskın kültürün özelliklerini benimsemelerini fakat kendi kültürlerini de özel alanlarında korumalarını içerir. Kültürel uyum, iki orijinal kültürün unsurlarını sentezleyerek yeni bir kültürün ortaya çıkmasına da neden olabilir. Uyumun iki temel boyutu bulunmaktadır. Bunlar beraber yaşam ve fırsat eşitliğidir. Göç eden grubun ve yerel toplumun birbirine uyumunu sağlamak için gerek olan hususlar, toplumsal kaynaklar ve süreçler hakkında eşit söz sahibi olmak ve kültürel çoğulculuğa saygı göstermektir. Uyumun sağlanabilmesi için göç eden topluluklara ve göç alan toplumlara büyük sorumluluk düşmektedir. Bu bağlamda uyum tek taraflı çabayı değil, çift taraflı çabayı gerektiren bir süreçtir (Akçadağ, 2011).

1.3. Asimilasyon

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) asimilasyonu, “Bir etnik ya da sosyal grubun – genellikle azınlığın– diğer bir grupla uyumlu hale gelmesi olarak tanımlamış ve dil, gelenek, değer ve davranışlarda ya da hatta temel hayati çıkarlarda değişiklik olması” anlamına geldiğini belirtmiştir. Buna ek olarak asimilasyonun kültürel uyumun en aşırı hali olduğunu ifade etmiştir (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Türk Dil Kurumu, asimilasyonu “Farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etme” olarak tanımlamıştır (TDK, 2020).

Politik uygulama alanı olan bir teori olarak ileri süren Chicago Okulu'nun temsilcileri tarafından asimilasyon “kişilerin ve grupların, diğerlerinin hatıralarını, duygu ve düşüncelerini, tutumlarını edindikleri, onlarla yaygın bir kültürel hayatta birleşerek tecrübelerini ve tarihlerini paylaştıkları bir nüfuz etme, yayılma ve nihayet benzeşme süreci” şeklinde tanımlanmıştır (Alba ve Nee, 1997, Akt. Demiryürek, 2012). Tezcan (2000) ise asimilasyonu, gittikleri topluma kuşaklar arttıkça değişerek siyasal, kültürel ve ekonomik anlamda uzun zaman alan benzeşme süreci olarak tanımlamıştır (Tezcan, 2000).

Asimilasyon kavramı, toplumun her alanında kendini gösterebilmektedir. İş hayatında, sosyal hayatta ve bürokratik hayatta kendini gösterebilir. Asimilasyon süreci, kuşaklar boyunca sürmekte ve her kuşak göç ettiği ülkenin farklı özelliklerini benimseyerek göç edilen toplumla benzeşme sürecine girmektedir. Asimile olmaya daha yatkın olan yeni kuşaklar, bir önceki kuşakla çatışma içerisine girmekte ve bu durum kuşaklararası uyum sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Gordon (2010) asimilasyon sürecini 7 aşamada sıralamış ve süreci bu şekilde tanımlamaya çalışmıştır:

Şekil 1: Gordon'un Asimilasyon Süreci (Gordon, 2010; Demiryürek, 2012)

Süreç	Asimilasyon Aşaması
Yerli toplumun kültürel öğelerine doğru dönüşüm	Kültürel ve davranışsal asimilasyon
Birinci grup bazında, geniş çaplı yerli toplumun kulüplerine ve kurumlarına giriş	Yapısal asimilasyon
Yaygın karışık evlenmeler	Evlilikle asimilasyon
Yerli topluma dayalı birliktelik anlayışının geliştirilmesi	Tanımlamaya dayalı asimilasyon
Önyargıların yok olması	Kabullenilmiş durum asimilasyonu
Ayrımcılığın yok olması	Kabullenilmiş davranış asimilasyonu
Güç ve değer çatışmalarının yok olması	Vatandaşlık asimilasyonu

Asimilasyon aşamalarını hem göçü alan ülkenin toplumu hem de göçmenler farklı şekilde yaşamaktadırlar. Fakat genel olarak süreç; kültürel, davranışsal, yapısal, durumsal asimilasyon şeklinde ilerlemekte ve son aşamada güç ve değer yargılarının yok olduğu vatandaşlık asimilasyonu yaşanmaktadır. Vatandaşlık asimilasyonu göçmen halkın, yerel halk tarafından kabullenildiği ve göçmenlerin de baskın dokuya en nihayetinde ayak uydurduğu son aşamadır.

2. TÜRKİYE'DEN AVRUPA'YA İŞGÜCÜ GÖCÜNÜN TARİHSEL ARKA PLANI

II. Dünya Savaşı'ndan yorgun çıkan Avrupa ülkelerinde savaş sonrası dönemde üretim, gelişme ve büyüme odaklı politikalar izlenmiştir. Fakat savaş nüfus yapısını olumsuz etkilemiş, nüfus artış hızının düşmesine ve toplumun yaşlanmasına neden olmuştur. Bu sebeple Avrupa ülkeleri bu dönemde üretim, gelişme ve büyüme politikasına uygun işgücü ihtiyacı karşılayamamıştır (Gelekçi, 2011). Avrupa ülkeleri büyüme hedeflerini gerçekleştirmek için çalışabilir nüfusa ihtiyaç duymuştur.

Türkiye; göçmenlerin ülke ekonomisine katkı vermesini sağlamak, göçün ülke kalkınmasına katkı vermesini sağlamak ve gelişmiş sanayi ülkelerine giden

göçmen vatandaşlarının bilgi ve tecrübesinden yararlanmak için vatandaşlarının çeşitli anlaşmalarla Avrupa'ya göçüne olanak sağlamıştır. Bu göç dalgası Avrupa'da ve Türkiye'de karşılıklı olarak on yıllar boyunca sürecek bir toplumsal değişme dalgası ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Dünyanın en büyük üçüncü, Avrupa'nın ise en büyük uluslararası göç dalgası olarak kabul edilmektedir (King ve Kılınç, 2013).

Göçmenler açısından bakıldığında Türkiye'den Avrupa'ya göçlerine sebep olan birçok çekici ve itici faktör bulunmaktadır. Bu faktörler ekonomik ve demografik, politik ve sosyal ve kültürel faktörler olarak sıralanabilir. Mansoor ve Quillin (2006), göçte etken olan faktörleri şu şekilde belirtmiştir (Akt. Kara 2008):

Şekil 2: Göçte İtici ve Çekici Etkenler (Mansoor ve Quillin, Akt. 2006; Kara, 2008)

	Çekici Faktörler	İtici Faktörler
Ekonomik ve Demografik	<ul style="list-style-type: none">•Yüksek gelir beklentisi•Yaşam standardının yükselmesi potansiyeli•Kişisel ve mesleki gelişim	<ul style="list-style-type: none">•Yoksulluk•İşsizlik•Düşük ücretler•Yüksek doğum oranı•Temel eğitim ve sağlık hizmetlerinden yoksunluk
Politik	<ul style="list-style-type: none">•Güvenlik•Politik özgürlük	<ul style="list-style-type: none">•Şiddet, güvensiz ortam•Zayıf hükümet•İnsan hakları ihlali
Sosyal ve Kültürel	<ul style="list-style-type: none">•Aile birleşmesi•Etnik olarak bağlı bulunulan ülke•Özgürlük	<ul style="list-style-type: none">•Etnik, cinsiyet, dinsel vb. ayrımcılıklar

Göçte itici ve çekici etkenlere baktığımızda tabloda belirtilen etkenlerin hepsi Türkiye'den Avrupa'ya göçte sebep olan etkenlerden değildir. Türkiye'den Avrupa'ya göçte neden olan en önemli etkenler yüksek gelir beklentisi, yoksulluk, işsizlik, yaşam standardının yükselmesi potansiyeli ve kişisel ve mesleki gelişimdir.

Türkiye ilk olarak, 30 Ekim 1961'de Federal Almanya Cumhuriyeti ile 'Türkiye-Almanya İşgücü Anlaşması'nı imzalamış ve ilk kitlesel göçmenlerini Avrupa'ya bu antlaşma ile göndermiştir. Ardından 15 Mayıs 1964'te Avusturya, 16 Temmuz 1964'te Belçika, 19 Ağustos 1964'te Hollanda, 8 Nisan 1965'te Fransa, 10 Mart 1967'de İsveç ve 5 Ekim 1967'de de Avustralya ile işgücü anlaşmaları imzalamıştır. Bu anlaşmalar işçilerin emeklilik, toplumsal ve sosyal güvenlikle ilgili haklarını da içeriyordu (Erdoğan, 2015; Yılmaz ve Güllüpinar, 2019).

Abadan Unat (2006), Türk vatandaşlarının Avrupa ülkelerine göçüne yönelik tarihsel süreçleri onar yıllık süreçte ele almıştır. Süreçler şu şekildedir:

- **1950’li yıllar:** Bu dönemde Avrupa’ya yapılan göçler kitlesel olmaktan ziyade bireysel boyutta kalmıştır. Göç talebi bireysel olarak veya aracılar yoluyla iletilmiş ve kaynak ve göçmen arasındaki iletişim bu şekilde sağlanmıştır. ‘Bireysel göçmen’ kavramı dönemin anahtar kelime öbeğidir.
- **1960’lı yıllar:** Bu dönemde yoluyla işçi göçüne yönelik talepler ülkeler arası anlaşmalar yoluyla sağlanmaktadır. ‘Bireysel göçmen’ kavramının yerini ‘Konu işçi’ kavramı almıştır. Göçün geçici olmasının hedeflendiği yıllardır.
- **1970’li yıllar:** Avrupa’da yaşanan ekonomik durgunluk ve krizler nedeniyle işçi alımının durdurulduğu yıllar olarak tarihte yerini almıştır. Fakat illegal işçilere af yasası kabul edilmiş ve daha önce gelen işçilerin aile birleşimine izin verilmiştir.
- **1980’li yıllar:** ‘Geçici göç’ kavramı yerini ‘Kalıcı göç’ kavramına bırakmıştır. Bu dönemde ikinci kuşağın eğitim sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır. Ayrıca göçmenlerin dernekleşme hareketlerinin başladığı yıllardır. Avrupa ülkeleri, bu dönemde göçmenlerin asıl ülkelerine geri dönüşünü özendiren politikaları uygulamaya başlamıştır.
- **1990’lı yıllar:** Yabancılar Yasası’nın yürürlüğe konma aşamasında olduğu yıllardır. Ayrıca Avrupa’da yabancı düşmanlığının gün yüzüne çıktığı ve tartışıldığı dönemdir. Kimlik tartışmaları da bu dönemde gerçekleşmiştir.
- **2000’li yıllar:** Göçün yeni biçimlerinin ve kuşaklararası uyumun tartışılmaya başlandığı dönemdir. Ayrıca bu dönemde çok kültürlülük ve entegrasyon kavramlarının önemi artmıştır.

Yavuz (2013) ise 1950’lerden başlayıp günümüze kadar devam eden Avrupa’ya göç sürecini 5 aşamada ele almıştır:

- **Birinci aşama:** Birinci aşama dış göç hareketinin ilk dönemleri olan 1950’li yılları kapsar. Bu aşamada göç süreci, ağırlıklı olarak bireysel girişimler veya özel aracılarla gerçekleşmiştir.
- **İkinci aşama:** 1960 yılından sonraki dönem olup siyasal düzlemde gerçekleşen ikili anlaşmalara dayalı olarak düzenli ve planlı göçlerin yaşandığı dönemdir. Bu dönemde Avrupa ülkelerinden sırasıyla Almanya’nın ardından 1964 yılında Avusturya, Belçika ve Hollanda, 1965 yılında Fransa ve 1967 yılında İsveç’le işgücü anlaşmaları yapılmıştır.
- **Üçüncü aşama:** 1970’li yılları kapsar. 1973 Dünya petrol krizinin ortaya çıkardığı ekonomik ortam, yabancı işçi alımının durdurulmasına neden olmuştur. Ayrıca bu aşamada, yasadışı göçmenlere yasal statü kazandırılmış ve aile birleşmeleri yapılmaya başlanmıştır.

- **Dördüncü aşama:** 1980 sonrası dönemi kapsar. Bu aşama, göçmen çocukların eğitim sorunlarının ortaya çıktığı, getto yaşamının kültürel uyumu olumsuz etkilediği, çeşitli örgütlenme faaliyetlerinin, sığınma isteklerinin ve eve dönüşü teşvik eden yasaların ortaya çıktığı dönemdir.
- **Beşinci aşama:** 1990'larda başlayıp günümüze kadar devam eden süreci kapsar. Yabancılar yasası, kimlik problemleri, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, etnik ve dinsel örgütlenmelerin yaygınlaşması, işçi hareketleri ve siyasal hak talepleri bu döneme damgasını vurmuştur (Günay, 2003).

Avrupa'ya 1950'lerden itibaren göç eden ve orada kalıcı olan Türkler, aile birleşimi ile bir sonraki kuşakların da orda kalmasını sağlamıştır. Dışişleri Bakanlığı'nın 2019 yılı verilerine göre Avrupa'da yaşayan Türklerin sayısı şu şekildedir:

Şekil 3: Avrupa'da Yaşayan Türklerin Sayısı (Basın İlan Kurumu, 2019)

Ülke	Yaşayan Türk Sayısı
Almanya	2.000.000
Avusturya	250.000
Belçika	240.000
Danimarka	75.000
Fransa	700.000
Hollanda	500.000
İngiltere (Birleşik Krallık)	400.000
İsveç	62.500
İsviçre	130.000
İtalya	50.000

Göçmen Türklerin en çok Almanya'da yaşadığı görülmektedir. Almanya'yı Fransa, Hollanda ve Birleşik Krallık takip etmektedir. Resmi verilere göre 5 milyondan fazla Türk, Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır ve bunların büyük bölümünü işçi göçüyle göç eden Türkler oluşturmaktadır.

3. AVRUPA'YA GÖÇ EDEN TÜRKLERİN YAŞADIKLARI SORUNLAR

Türkiye'den Avrupa'ya göç eden Türklerin göç etmelerindeki ana etken ekonomik sebeplerdi. Göç eden Türkler, ilk aşamada Avrupa'da işçi olarak geçici olarak çalışıp, ekonomik birikim yaparak, yaptıkları birikimlerle de Türkiye'de yatırım yapmayı hedeflemişlerdir. Yani kısacası Türkler Avrupa'da geçici olarak kalma amacı ile Avrupa'ya göç etmişlerdir. Aynı zamanda Avrupa ülkelerinin de ana amacı geçici işgücüyle kalkınmayı ve ekonomik büyümeyi sağlamaktı. Fakat süreç planladığı gibi geçici bir süreç olarak gelişmemiş ve Türkler aile birleşimi, ikinci

ve üçüncü kuşağın dünyaya gelmesi vb. nedenlerle Avrupa’da kalıcı olarak kalmış, bu durum da birtakım sorun ve çelişkileri de beraberinde getirmiştir.

2005 yılında yapılan bir araştırmaya göre uyum sorunu yaşanan alanların arasında dil %66,4 ile ilk sırada yer almaktadır. Dil sorununu %63,2 ile kültürel tutum ve davranışlar ve %54,9 ile iş hayatı takip etmektedir. Kamusal hayatta sorun yaşadığını belirtenlerin oranı %53,5, din konusunda uyum sorunu yaşayanların oranı ise %50,6’dır. Gündelik hayatta uyum sorunu yaşayanların oranı yaklaşık %41,9 olarak tespit edilmiştir (Akt. Yavuz, 2013).

Şekil 4: Avrupa’ya Göç Eden Türklerin Yaşadıkları Uyum Sorunları (Akt. Yavuz, 2013)

Avrupa’ya Göç Eden Türklerin Yaşadıkları Uyum Sorunları	%
İş Hayatı	54.9
Gündelik İlişkiler	41.9
Kamusal İlişkiler	53.5
Kültürel Tutum ve Davranışlar	63.2
Dil	66.4
Din	50.6
Diğer	2.4

Avrupa’ya göç eden Türkler Şekil 4’te görüldüğü üzere iş hayatı, kamusal alandaki ilişkiler, kültürel konular, dil öğrenme ve dini konularda uyum sorunu yaşamışlardır. Uyum sorunu yaşanan sorunların önemine göre bir değerlendirme yapıldığında, Avrupa’ya göç eden Türklerin yaşadıkları ve yaşamakta oldukları en önemli sorun %32,6 ile işsizliktir. Onu %13,8’le dil sorunu, %10’la yerel halkın ön yargıları ve %8 ile yabancı düşmanlığı takip etmektedir. Aile parçalanması, çifte vatandaşlık, sosyal güvenlik, kuşak çatışması gibi konular da diğer sorun alanlarıdır (Yavuz, 2013).

Şekil 5: Göçmen Türklerin Problem Yaşadıkları Alanlar (Akt. Yavuz, 2013)

Problem Alanı	%
İşsizlik	32.6
Yabancı Düşmanlığı	8
Ailedeki Sorunlar	1.9
Aile Parçalanması	6.8
Dil Sorunu	13.8
Sosyal Güvenlik	4.6

Çifte Vatandaşlık	5.2
Yerel Halkın Önyargıları	10
Kuşak Çatışması	3.4

Türkiye'den Avrupa'ya göç eden Türkler, göç ettikleri ülkede birtakım kültürel, ekonomik ve sosyal problemler yaşamışlardır. Kültür farklılığı, dil farklılığı, Avrupa vatandaşları ile aynı statüye sahip olmama sorunsalı, ayrımcılığa maruz kalma vb. birçok problemle karşılaşmaları Türklerin Avrupa'ya uyum sürecini olumsuz etkilemiş ve kuşaklararası farklılıkların da yaşanmasına sebep olmuştur.

3.1. Kültürel Farklılık

Türkler, Avrupa'da kendi kültürlerinden tamamıyla farklı olan egemen ve belirleyici bir kültürle karşılaşmışlardır. Türklerin Avrupa'da yaşadıkları süreç, bir yandan Avrupa kültürüne uymaya çalışmakla diğer yandan da öz kimliklerini korumaya çalışmakla geçmiştir.

Türklerin ve Avrupa'nın göç konusuna ilk aşamada ekonomik olarak bakması ve göçün geçici olduğunu düşünmesi göçün kültürel boyutunu önemsememelerine sebep olmuştur. Türkler Avrupa'da geçici olarak kalacaklarını düşündükleri için yabancılarla ilişkilerini çok kısıtlı tutmuşlar ve sadece iş ilişkisi içerisinde yabancılarla iletişim kurmuşlardır. Bu durum da kendi vatandaşlarıyla sıkı sıkıya bağlı olmalarını sağlamış ve onların Avrupa kültürüne uyum sağlamakta zorlanmasına neden olmuştur (Şen ve diğerleri, 1996). Türklerin Avrupa'nın yerel halkı ile sosyal ve kültürel hayatta etkileşime geçmesi aile birleşimi ve ikinci kuşağın Avrupa'da dünyaya gelmesi ile yaşanmıştır. Eğitim ve dil sorunu, bu aşamadan sonra gün yüzüne çıkmaya başlamıştır (Suğanlı, 2003).

Türkler ile Avrupalıların farklı dinsel inançlara sahip olması da Türklerin Avrupa'ya uyum sürecini zorlaştırmıştır. Hatta göç sonrası Avrupa'sında islamfobi ve sağ popülizm etkisini göstermiştir. Yetmişli yılların başında göçün resmen durdurulmasından sonra devam eden kaçak işgücü ve aile birleşimi, aşırı sağ ve ırkçı çevreler tarafından olumlu karşılanmamıştır. Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Komünist Blok'un çözümlenmesinden sonra islamfobi açık ve görünür bir hâle gelmiştir (Canatan, 2012). Sağ popülistler, göçmenleri güvenlik sorunu olarak görmüşler ve göçü işsizlik başta olmak üzere ekonomik sorunlarla ilişkilendirerek yabancı düşmanlığı ve ırkçılığın yükselmesine neden olmuşlardır (Yıldırım,2017). Bu durum, Türklerin Avrupa'ya entegrasyonunu zorlaştırmıştır (Suğanlı, 2003).

Avrupa ülkelerinin Türklerin göçünün geçici olduğunu düşünmesi, kültürel anlamda düzenleme yapmalarını ve bu konuda makro düzeyde sosyal politikalar geliştirmelerine engel olmuştur. Ayrıca bu süreçte geliştirilen politikalar da

Türklerin geri dönüşünü hedefleyen politikalar kapsamında kalmıştır. Daha sonraki süreçte geliştirilen politikalar ise çok kısıtlı etkilere sahip olmuştur.

3.2. Dil Sorunu

Türklerin Avrupa'ya uyumunu zorlaştıran en önemli etmenlerden birisi dildir. Göçün geçici olduğunu düşünen birinci kuşak dil öğrenmekten ilk etapta kaçınmış ve kendi ırkdaşları ile ilişkiler geliştirip günlük yaşamlarını o şekilde sürdürmüşlerdir. Fakat göçün kalıcı olması Türklerin göç ettikleri ülkelerin dilini öğrenmelerini mecburi kılmıştır (Şen ve diğerleri, 1996).

İkinci ve üçüncü kuşakta ise Türkçe ve yaşadıkları ülkelerin dili arasında karma bir dil oluşmuştur. İkinci ve üçüncü kuşaklar, Türkçeye yaşadıkları ülkedeki dildeki kelimelerden ekleyerek konuşmaktadırlar. Evde Türkçe konuşulurken okulda ve sosyal hayatta yaşanan ülkenin dilinin konuşulması ikinci ve üçüncü kuşakta karmaşaya yol açmış ve uyum sürecini aşmalarını geciktirmiştir. (Suğanlı, 2003).

Dil sorunu Türk çocuklarının eğitim sistemine uyum sağlamasını ve başarılı bir eğitim süreci geçirmelerini zorlaştırmıştır. İkinci ve üçüncü kuşağın eğitim sistemine adapte olamaması istihdam da birtakım sorunlara yol açmıştır. Bu durum, Türklerin nitelikli işgücüne sahip olmalarının da önüne geçmiştir.

3.3. Ayrımcılık ve Gettolaşma

Avrupa'ya göç eden Türklerin göçünün kalıcı olması ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı gibi konularında ön plana çıkmasına neden olmuştur. Türkler hem iş hayatında hem de sosyal hayatta ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Yaşanan bu ayrımcılık eğitim seviyesi yüksek olan Türkleri bile etkilemiştir (Suğanlı, 2003). Sosyal hayatta dışlanma ve kültürel sorunlar yaşayan Türkler, iş hayatında da işsizlik, sosyal güvenlik sorunları, eşit işe eşit ücret almama ve niteliksiz işlerde çalışmak zorunda bırakılma gibi problemlerle karşılaşmışlardır. Bu yaşanan sorunlar da Türklerin içine kapanık olmasına ve ağırlıklı olarak kendi ırkdaşlarıyla ilişkiler kurmasına neden olmuştur. Yaşanan bu süreçler de Türklerin ağırlıkta olduğu getto mahallelerin kurulmasını sağlamıştır.

Getto yaşamı, büyük kentlerde azınlık halkların yoğun olarak bir arada yaşadığı mahalleler olarak adlandırılmaktadır. Getto yaşamı, Türklerde içe kapanma eğilimini beraberinde getirmiş ve bu içe kapanma süreci gettolaşmanın oluşumuna ve sürdürülmesine neden olmuştur. Getto yaşamı eğitim sürecini de etkilemiştir. Türklerin ağırlıkta olduğu getto mahallerinde, çocuklar Türk ağırlıklı okullara gitmişler ve bu durum da yaşadıkları ülkeye uyumlarını zorlaştırmıştır (Suğanlı, 2003). Ayrıca Getto yaşamı, Türklerin yaşam kalitelerini ve yaşam standartlarını aşağıya çekmiş ve ayrımcılığa maruz kalma süreçlerinin uzamasına neden olmuştur.

4. TÜRKİYE'DEN AVRUPA'YA GÖÇ EDEN TÜRKLERİN KUŞAKLARARASI DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'den Avrupa'ya yapılan işçi göçünün aile birleşimi ve yeni kuşakların dünyaya gelmesi ile birtakım sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan en önemlisi kuşaklararası birtakım farklılıkların olmasıdır. Ayrıca kuşaklar arasında yaşanan ülkenin kültürüne ve sosyal hayatına uyumu, eğitim sistemine adaptasyon ve işgücüne katılma durumu açısından da birtakım farklılıklar meydana gelmiştir.

4.1. Birinci Kuşak

Birinci kuşak göç kararını veren ve göçün öncüsü olan kuşaktır. Birinci kuşak Avrupa'yı "kurtuluş mekânı" olarak görmüşlerdir. Birinci kuşak göçmenler, göçün geçici olduğunu düşünmeleri sebebiyle sosyal ve kültürel mesafeye odaklanmışlar ve geri dönme fikrine sahip olmuşlardır (Yılmaz ve Güllüoğınar, 2019). Birinci kuşak belli bir yaş olgunluğa erişmiş olmaları, toplumsallaşma sürecini büyük oranda tamamlamış olmaları, göçteki amaçlarının birikim yapıp Türkiye'ye geri dönmek olması ve gittikleri ülkelerinde onları kabul etmede istekli olmaları nedeniyle çatışmacı bir kimlik geliştirmek yerine fedakâr, özverili ve uzlaşmacı bir tutum geliştirmişlerdir. Birinci kuşanın göç ettikleri ülke tarafından toplumsal kabulleri daha rahat gerçekleşmiş ve bu ilişki karşılıklı çıkar ilişkisi şeklinde sürmüştür (Karataş, 2003; Yılmaz ve Güllüoğınar, 2019). Ayrıca birinci kuşak geçici göçün geçici olduğunu düşündükleri için yatırımlarını Türkiye'ye yapmışlardır (Alçin Şahintürk ve Akyol Bulut, 2017).

Birinci kuşanın istihdam sorunu olmamıştır. Fakat ağır sanayi, hizmet sektörü ve inşaat sektörü gibi emek yoğun işlerde çalışmışlardır. Birinci kuşak göçmenler Avrupa tarafından istekli olarak alındıkları için sosyal hak ve güvencelere ilk etapta sahip olmuşlardır (Yılmaz ve Güllüoğınar, 2019). Birinci kuşaktaki göçmenlerin genel olarak eğitim düzeyleri düşüktür. Bu durumun birinci kuşanın nitelikli işlerde çalışmalarını engellemiştir. Eğitim düzeyinin düşük olması göçmenlerin göç ettikleri ülkelere entegrasyonunu zorlaştırmıştır. Aynı zamanda birinci kuşanın bir kısmının Türkiye'de yaptıkları işlerden daha niteliksiz işlerde çalışmaları da aidiyet duygularını olumsuz etkilemiştir. Ayrıca birinci kuşakta göç katılan kadınlar, toplumsal hayata katılmamaları sebebiyle dil sorununu derinden hissetmişlerdir. Katılan kadınların büyük çoğunluğu da niteliksiz işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır (Karataş, 2003).

Birinci kuşak göçmenler diğer kuşaklardan farklı olarak geri dönüş hayallerini sürekli sıcak tutmuşlardır (Güney, 2015). Göç yolculuğunda bir türlü dönülemeyen Türkiye, birinci kuşaklar için "vatan" olarak önemini devam ettirmektedir. Fakat geri dönme hayalleri birinci kuşanın göç ettikleri ülkelere uyumunu zorlaştırmış

hatta ikinci kuşağın eğitim durumunu bile olumsuz etkilemiştir (Yılmaz ve Güllüpinar, 2019). Birinci kuşak kendilerini, göç ettikleri ülkelerin dilini öğrenmek zorunda hissetmemiş ve bir kısmı dili sadece temel seviyede öğrenmişlerdir. Çoğunlukla sosyal hayatlarında ırkdaşlarıyla temaslarda bulunmuşlar ve hemşeri bağlarını güçlü tutmuşlardır. Bu durum da gettoların oluşmasına neden olmuş ve birinci kuşağın göç ettikleri ülkelere uyumunu zorlaştırmıştır (Suğanlı, 2003).

Birinci kuşak hem dil problemi yaşamaları hem de eğitim seviyelerinin düşük olması nedeniyle yasal haklarını savunmakta güçlük çekmişlerdir. Bu durum da birinci kuşağın hem iş hayatında, hem bürokratik işlerde hem de sosyal hayatta zorlanmasına, yoksullaşmasına ve uyum sorunu yaşamasına neden olmuştur. Kültürel sermayenin azlığı ve boş zaman kısıtlılığı gibi nedenler kültürel uyum ve entegrasyon sürecini birinci kuşak için güçleştirmiştir. Birinci kuşak göçmenler, dini ve sosyo-kültürel amaçlı örgütlenmeler içine girerek genel olarak toplumun geri kalanından kopuk, "sosyal kapanma" olarak tanımlayabileceğimiz bir yaşam biçimi geliştirmişlerdir (Altınbaş, 2008). Kültürel mesafenin uzaklığı toplumla yaşanan ilişkileri sadece selamlaşma düzeyinde ve iletişim kanallarının etkili bir şekilde kullanılmadığı bir tür sosyal kapanmaya yol açmış görünmektedir. Bu tür bir sosyal kapanmanın etkisiyle hem mekânsal ayrışmanın temeli atılmış hem de birinci kuşak sosyal bir izolasyona maruz kalmıştır (Yılmaz ve Güllüpinar, 2019).

4.2. İkinci Kuşak

İkinci kuşak göçmenler, birinci kuşak yetişkinlerle birlikte göçe katılan ya da aile birleşimi ile sonradan birinci kuşak göçmenlerin yanına gelen kuşaktır (Karataş, 2003). İkinci kuşak için "Vatan" kavramı artık Türkiye üzerinden inşa edilmek yerine, hem Türkiye hem de yaşadıkları ülkeye bağlılık olarak ortaya çıkmıştır (Gökalp Yılmaz, 2017).

İkinci kuşak göçmenlerin entegrasyon süreçleri akademik ve mesleki eğitim ve iş hayatına katılım gibi hususlar açısından değerlendirildiğinde, eğitimi tamamen göç ettikleri ülkede almış ya da göç ettikleri ülkenin vatandaşlığını elde etmiş göçmen çocukların yapısal entegrasyon açısından daha başarılı olduğu görülmektedir. İkinci kuşak göçmen çocuklar arasında eğitim başarısında ve iş hayatına katılımda fark olmasının nedeni, çocukların ailelerinin eğitim seviyelerinin düşük olmasıdır. Aileleri düşük eğitim seviyesine sahip olan ikinci kuşak çocuklar, akademik ve iş hayatı açısından sorun yaşamışlardır (Bingöl ve Özdemir, 2006). İkinci kuşağın bir kısmı göç ettikleri ülkede eğitime devam etme şansına erişmiş olsa bile akademik başarıları ve dolayısıyla istihdam imkanları aile ilgisizliği, zaman ayrılmaması, okul sisteminin karmaşıklığı ve göçmenlere rehberlik edecek oryantasyon sistemlerinin zayıflığı gibi çeşitli nedenlerle olumsuz etkilenmiştir (Yılmaz ve Güllüpinar, 2019). Avrupa'da göçmenlerle ilgili yapılan akademik çalışmaların çoğu Türkler hakkındadır. Çünkü ikinci kuşak göçmenler

arasında en dezavantajlı olan, sayıca çok olan ve entegrasyon konusunda en çok sorun yaşayan göçmen topluluk Türkler olarak kabul edilmektedir (Bingöl ve Özdemir, 2006).

İkinci kuşak anadillerini doğdukları ülkede öğrenen ve toplumsallaşma süreçlerinin bir kısmını doğdukları ülkede geçiren kesimdir. Ancak bu kuşak için birtakım dezavantajlar ve çelişkiler bulunmaktadır. Henüz çocuk veya genç yaşta göçe katılan bu kuşak toplumlaşma süreçlerini iki farklı kültürde geçirdikleri için birtakım uyum ve bütünleşme sorunu yaşamışlardır (Karataş, 2003). İkinci kuşak vasıflı ve eğitilmiş bir pozisyona sahip olmadığından Avrupa'da eğitimin ve çalışma yaşamının disiplini ve zorluklarını öne çıkarmakta ve ekonomik olarak Türkiye'ye yatırım yapmaya karşı ikircikli bir duyguya sahip olsa da bunu hâlâ değerli bulmaktadır. Kültürel mesafe konusunda da belirsiz bir tutum içinde olan ikinci kuşak göçmenlerin önemli bir kısmı dil becerisini sonradan kazanmasına rağmen gittikleri toplumla bütünleşme konusunda çelişkili ve tepkisel duygulara sahip görülmektedir (Yılmaz ve Güllüpnar, 2019).

İkinci kuşak, hizmet sektörünün aktörleri olarak öne çıkmaktadırlar. İkinci kuşak kültürel mesafe konusunda birinci kuşaktan ayrılmaktadır. İkinci kuşak, göç sürecinde yaşadıkları zorluklar, eğitim eksikliği, ileri yaşta göç etme ve sosyal kabul eksikliği gibi unsurların etkisiyle diğer kuşaklarla kıyaslandığında, daha fazla “tepkisel kimlik” geliştirme eğilimindedir. Yaşadıkları deneyimleri en acımasız ve en sert kelimelerle tarif etme konusunda en istekli grubu ikinci kuşak göçmenler oluşturmaktadır. İkinci kuşak göçmen çocuklarının eğitim ve istihdam alanlarındaki başarısızlık deneyimlerinin, bu tepkisel kimlik oluşumunda temel güdüleyicilerden biri olduğu düşünülmektedir (Yılmaz ve Güllüpnar, 2019).

4.3. Üçüncü Kuşak ve Sonraki Kuşaklar

Üçüncü kuşak, Avrupa'da doğan ya da doğduktan hemen sonra göç eden, toplumsallaşma sürecinin birinci ve ikinci aşamalarını Avrupa'da tamamlayan, temel akademik eğitimini de bu ülkede almış olan nesildir (Hasırcı, 2008). Bu durumun etkisiyle Avrupa'da yaşamının avantajları, üstün yanları, çok kültürlü ortamın zenginlikleri üzerinde durmaktadırlar. Üçüncü kuşak Türkiye'ye ziyaretleri hâlâ anlamlı bulan ama ekonomik yatırım yapmayı öncelikli mesele olarak görmeyen belirsiz bir tutum içerisindedir. Üçüncü kuşaktan bir kısım gençlerin içinde yaşadıkları toplumdaki kariyer koşullarının ve sosyal kabul ortamının kendileri açısından belirsizliği ve zorlukları nedeniyle Türkiye'ye dönme hayali içinde oldukları ancak bunun somut bir adıma dönüşmek yerine “plan” aşamasından öteye geçemediğini belirtmek gerekir (Yılmaz & Güllüpnar, 2019). Üçüncü kuşak Türkler için, “Türkiye hasreti” mevcut bir hissiyattır ancak kendilerini temel olarak tanımladıkları eksen bu “özlem ve hasret” duygusu şekillendirmemektedir. Tam tersine üçüncü kuşak, yaklaşık 50 yıldır yerleşilen

coğrafyaya ait olmanın ve toplumsal olarak kazandıkları ilerleme ve başarılarla anılmanın arzusundadır (Gökalp Yılmaz, 2017).

Üçüncü kuşak, daha önceki kuşakların yaşadığı dil, din, gelenek ve davranış kalıpları konusundaki ikilemleri asmayı kısmen başarmıştır (Altınbaş, 2008). Üçüncü kuşak göçmenler arasında yaşadıkları toplumun dilini, kültürünü ve sosyal dinamiklerini öğrenmiş, içselleştirmiş ve bunları kültürel bir sermaye dönüştürenlerin oranı diğer kuşaklara göre fazladır. Üçüncü kuşak göçmen çocuklarıyla ilgili olarak hemen fark edilen özelliklerden bazıları onların giyinme tarzı, konuşma stili ve beden dili ve görünüş açısından- birinci kuşaktan ve ikinci kuşaktan farklı bir tarzlarının olduğudur (Yılmaz ve Güllüoğınar, 2019).

Ayrıca üçüncü kuşağın bir kısmı Türkiye'yi sosyal açıdan samimi ve sıcak buldukları için yani sosyal ve kültürel nedenler ile Türkiye'ye dönmeyi düşünmektedir. Fakat bu durum düşünceden öteye geçememiştir (Erdoğan, 2015). Ayrıca üçüncü kuşak göçmenlerin bir kısmı iyi eğitim almışlar ve üniversite mezunu olmuşlardır. İyi eğitim almış olmaları da üçüncü kuşak göçmenler arasında nitelikli işgücüne sahip olanların oranını arttırmıştır. Üçüncü kuşağın içinde yaşadıkları toplumun dil gibi güçlü kültürel unsurlarını ve kültürel alışkanlıklarını - çalışma disiplini, dakiklik, esneklik, farklılıkları, tolerans vb.- güçlü bir şekilde benimsemiştir. Ancak üçüncü kuşağın kariyer ve başarı stratejileri geliştirebilecek sosyal ve kültürel sermayeye sahip olmalarına rağmen bu sermayeyi kullanabilecek alanlar Avrupa'da makro boyutta tam anlamıyla yaratılamamıştır (Erdoğan, 2015; Yılmaz ve Güllüoğınar, 2019).

SONUÇ

Türkiye'den Avrupa'ya göç eden Türkler, Avrupa'da birtakım problemlerle karşılaşmışlardır. Türkler Avrupa'da işsizlik, dil sorunu, sosyal güvenlik, yabancı düşmanlığı, ayrımcılık, uyum sorunları ve kuşak çatışması gibi sorunlar yaşamışlardır.

Türklerin yaşadıkları sorunlar; uyum ve entegrasyon süreçleri, eğitim süreçleri ve istihdam süreçleri kuşaklar arasında birtakım benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Birinci kuşak göçü geçici olarak görmüşler, toplumsallaşma sürecini ana vatanda tamamlamışlar ve Avrupalı ülkeler tarafından olumlu olarak karşılanmışlardır. Fakat hemşeri ve ırkdaş bağları sebebiyle göç ettikleri ülkelerin kültürlerinden uzak kalmışlar ve içe kapanık bir süreç yaşamışlardır. İkinci kuşak ise ailelerinin eğitim seviyesinin düşük olması ve kendilerine zaman ayıramaması nedeniyle eğitim sistemine adapte olmakta zorlanmıştır. Bu durum da dil problemi yaşamalarına, yaşanan ülkeye uyum sürecinde zorlanmalarına ve nitelikli işgücüne sahip olmalarının zorlaşmasına neden olmuştur. İkinci kuşak göçmen çocuklarının eğitim ve istihdam alanlarındaki başarısızlık deneyimleri tepkisel kimlik oluşumuna neden olmuştur. Üçüncü ve sonraki kuşaklar ise dil adaptasyonu

ve eğitim sistemine oryantasyon anlamında diğer kuşaklara nazaran başarılı olmuşlardır. Üçüncü kuşakta eğitim seviyesi yükselmiş ve nitelikli işlerde çalışanların oranı artmıştır. Ayrıca üçüncü kuşak yaşanan ülkenin kültürel ve sosyal hayatına uyum sağlamayı büyük oranda başarırken Türkiye ile bağlarını da devam ettirmiştir.

Sosyal ve kültürel perspektiften bakıldığında, göçmen Türkler Avrupa'ya uyumda hala birtakım problemler yaşamaktadır. Ayrıca kuşaklararası uyumda farklılıklar bulunmakta ve her kuşak göçü farklı deneyimlemektedir. Bu sorunların giderilmesi için hem Türkiye özelinde hem de Avrupa ülkeleri özelinde göçmen Türklerin yaşadıkları ülkelere uyumunun sağlanması için sosyal politikaların yetersiz kaldığı ve sarf edilen çabalarında mikro boyutta sınırlandırıldığı görülmektedir. Türklerin Avrupa'da kalıcı olması nedeniyle Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasında ortak bir akıl yürütmeye sosyal politikaların geliştirilmesi, ülkelerarası antlaşmalarla göçmenlerin Avrupa'daki konumlarının güçlendirilmesi ve göçmenlerin hem Avrupa'ya entegrasyonunu kolaylaştıracak hem de ana vatandan kopmamalarını sağlayacak çözümlerin üretilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadan Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akçadağ, E. (2011). *Göçün 50. Yılında Avrupalı Türkler*. http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id= adresinden alınmıştır
- Alba, R., & Nee, V. (1997). Rethinking Assimilation Theory For A New Era of Immigration. *International Migration Review*, 31(4), 826-874.
- Alçın Şahintürk, D., & Akyol Bulut, Ö. (2017). The Socio-Economical Results of Labor Migration From Turkey to Germany. *The Journal of Academic Social Science*, 5(51), 394-403.
- Altınbaş, İ. (2008). *Dış-Göç ve Din*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Basın İlan Kurumu. (2019, Şubat). *Hangi ülkede kaç Türk vatandaşı yaşıyor?* Mart 2020 tarihinde <https://www.bik.gov.tr/hangi-ulkede-kac-turk-vatandasi-yasiyor/> adresinden alındı
- Bingöl, A., & Özdemir, Ç. (2006). Almanya ve Hollanda'da Türk Göçmen İşçi Çocuklarına Uygulanan Eğitim Politikaları.
- Canatan, K. (2012, Ekim). İslamfobinin Tarihsel ve Güncel Görünümleri. *Diyanet Aylık Dergi*(262).
- Demiryürek, İ. (2012). *Almanya Entegrasyon Politikası ve Hamburg Örneği*. Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara.
- Erdoğan, M. (2015). Avrupa'da Türkiye Kökenli Göçmenler ve 'Euro-Turks-Barometre' Araştırmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 108-148.

- Esser, H. (1999). Integration and Ethnic Stratification. *Conflict and Violence Research*.
- Gelekçi, C. (2011). Avrupa'da Yaşayan Türklere Yönelik Çifte Vatandaşlık Uygulamaları: Belçika Örneği. *Bilig*(59), 123-146.
- Gordon, M. (2010). *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origins*. Oxford University Press.
- Gökalp Yılmaz, G. (2017). Avrupa'da Yaşayan Türkiyelilere Dair Gurbetçi ve Almancı Söylemlerinin Yeniden Düşünülmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22, 1473-1490.
- Günay, Ü. (2003). Göç, Din ve Degisme: Batı Avrupa'daki Türk İşçileri Örneği. *Bilimname*, 3, 35-64.
- Güney, S. (2015). *Zor İsimli Çocuklar: Bir Gurbet Hikayesi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Hasırcı, O. N. (2008). *Almanya'daki Türklerin Siyasal Katılımı: Köln Örneği*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kara, Y. (2008). *Uluslararası göç ve işçi dövizlerinin belirleyicileri: Türkiye örneği*. Muğla Üniversitesi. Muğla.
- Karataş, K. (2003). Batı Avrupa'da Yaşayan Türk Ailelerinin Uyum ve Bütünleşme Sorunları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 25-40.
- King, R., & Kılınc, N. (2013). Euro- Turks' Return: The Counterdiasporic Migration of German-Born Turks to Turkey,. *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*.
- Mansoor, A., & Quillin, B. (2006). *Migration and Remittances Eastern Europe and*. <http://www.worldbank.org/eca/migration> adresinden alınmıştır
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay, & D. Kömürcü, Çev.) Bilim ve Sanat Yayınları.
- Modood, T. (2011). Multiculturalism and Integration: Struggling with Confusions. *Almanya ve Göç: 0. ılında Almanya'da Türkler Sempozyumu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı.
- Palo, G. (2014). *Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almanya'daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Perşembe, E. (2005). *Almanya'da Türk Kimliği : Din ve Entegrasyon*. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Suğanlı, M. (2003). *Almanya'da Yaşayan ve Türkiye Merkez Bankası'nda Hesabı Bulunan Türklerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve İşçi Dövizleri*. Uzmanlık Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara.
- Şen, F., Öz, G., & İyidirli, A. (1996). *Federal Almanya'da Türklerin Kültürel Sorunları - İmzalı - Faruk Şen, Güray Öz, Ahmet İyidirli*. Önel Yayınevi.
- TDK. (2020, Mart). *TDK*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır
- Tezcan, M. (2000). *Dış göç ve eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Uluslararası Göç Örgütü. (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresinden alınmıştır
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuz, S. (2013). Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa'da Yaşayan Göçmenler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), 610-623.
- Yıldırım, Y. (2017). Liberal Demokrasinin Krizi Bağlamında Avrupa'da Sağ-Popülizm ve Yükselen Aşırı-Sağ. *Amme İdaresi Dergisi*, 50(2), 51-72.
- Yılmaz, E., & Güllüoğınar, F. (2019). Cihanbeyli ve Kulu'dan Avrupa'ya Göçlerin Sosyolojik ve Tarihsel Analizi: Kuşaklar Üzerinden Bir Değerlendirme. A. Aköz, D. Yörük, & H. Karpuz içinde, *Geçmişten Günümüze Göçler*. Konya: Konya Ticaret Odası.